

De Crisisjaren 1929 - 1939

Bekijk de afbeelding hierboven.

01. Hoe kun je aan de bordjes op de huizen zien, dat veel mensen te weinig geld hadden?
02. Aan de rechterkant is het Bureau voor Maatschappelijke Steun. Daar probeerde men werklozen te helpen. Voor die hulp had men geld nodig. Op welke manier kwam men volgens de tekenaar aan dat geld?
03. Hoe probeerden werklozen volgens de tekenaar aan een baantje te komen?
04. Het gezin dat op de straat loopt (vader en moeder met een kar, daarvoor hun zoontje en dochtertje) is hun huis uitgezet. Dat overkwam veel mensen in de crisisjaren. Wat is waarschijnlijk de reden geweest dat ze het huis zijn uitgezet?
05. Rechtsonder leest iemand de krant Volk en Vaderland. Zoek op:
 - a. Van welke partij was Volk en Vaderland de partijkrant?
 - b. Stel: iemand wil in 2020 weer een krant beginnen met de naam Volk en Vaderland. Is dat toegestaan? Leg uit waarom dat wel of niet mag.

Het begin van de crisis

In de Verenigde Staten van Amerika ging het tussen 1920 en 1928 goed met de economie. De bedrijven verdienden veel geld en er was veel handel. Amerika maakte als eerste land auto's en verkocht die aan het buitenland. Grote bedrijven geven vaak aandelen uit. Dat zijn papiertjes die geld waard zijn en waarmee je eigenlijk een beetje eigenaar wordt van het bedrijf.

Als het goed gaat met een bedrijf, dan zijn die aandelen veel geld waard. Toen het dus goed ging met de bedrijven in Amerika, kochten veel mensen aandelen. Maar in oktober 1929 ging het niet zo goed meer met de economie en iedereen wilde zo snel mogelijk zijn of haar aandelen verkopen. Mensen wilden geen eigenaar meer zijn van een bedrijf dat verlies draaide. De aandelen die eerst veel geld waard waren, waren nu bijna niks meer waard. Donderdag 24 oktober 1929 was de ergste dag, het ging helemaal mis. Deze dag wordt daarom ook wel Zwarte Donderdag (Black Thursday) genoemd.

Werkloosheid

Door de crisis raakten de bedrijven steeds meer in de problemen. Om die op te lossen kregen de arbeiders ook minder loon. De ene dag verdiende je als arbeider nog 1 euro, de volgende dag kreeg je nog maar 52 eurocent. Omdat je minder geld had, kon je minder kopen. De fabrieken hoefden dus ook minder producten te maken. De handel daalde. En dus kreeg je nog weer minder loon of werd je ontslagen.

Nederland

Ook in Nederland merkten de mensen de gevolgen van de crisis in Amerika. Nederland dreef namelijk handel met Amerika, bijvoorbeeld bloemen. Maar die wilde niemand in Amerika nog hebben. Daar hadden ze geen geld voor. En als er geen handel was, dan was er ook geen werk. De werkloosheid in Nederland steeg enorm. Om de werkloosheid te verminderen, bedacht de regering projecten voor werklozen, de zogenoemde werkverschaffing. De mannen zonder werk (vrouwen kregen geen steun) moesten voor een paar gulden per week zwaar werk uitvoeren zoals kanalen graven en dijken aanleggen. De Afsluitdijk is daar een voorbeeld van.

Hardenberg

In de buurt van Hardenberg werd het Staatsbos aangelegd. Oorspronkelijk was de grond in handen van boeren uit Rheeze en Diffelen. Van sommige stukken had een boer met veel moeite wat grasland of bouwland gemaakt, maar de meeste begroeiing bestond uit heide. Hier lieten de boeren hun schapen weiden door een herder. In de loop der tijd hebben de boeren hun bezittingen in het veen en veld verkocht, omdat het in hun ogen waardeloze grond was. De regering werd de nieuwe eigenaar en liet er een bos aanleggen. Het werk van de werklozen bestond uit spit- en graafwerk, grondbewerking en de aanleg van wegen en waterleidingen.

Het werk in het Staatsbos verliep niet altijd goed. In 1933 waren er zelfs rellen. Om de mannen rustig te houden werd een project bedacht waar ze zwaar graafwerk moesten doen: de aanleg van de Haarplas. Door zijn vorm kreeg hij bij de bevolking de naam Zwanenvijver. Van maart tot november 1934 werd door gemiddeld honderd man gewerkt aan iets wat ze zelf zinloos vonden: het graven van een gat. Vanwege de zware werkomstandigheden kreeg de vijver onder de arbeiders de naam Bloedvijver.

De Crisisjaren

Duitsland

Ook de Duitse economie leek tijdens de jaren twintig op te bloeien, maar die economie was nogal kwetsbaar. Dat kwam doordat Duitsland afhankelijk was van Amerikaanse steun. De Verenigde Staten hadden Duitsland goedkoop geld geleend, omdat Duitsland een enorme oorlogsschuld moest betalen aan landen als Frankrijk. Toen de Verenigde Staten in 1929 door de crisis in eigen land deze steun opzegde, kwam Duitsland meteen in de problemen. De Werkloosheid nam enorm toe, bedrijven konden niet meer investeren en veel burgers konden geen spullen meer kopen. De financiële problemen zorgden voor onrust. er waren opstootjes, knokpartijen. De Duitsers hadden geen vertrouwen meer in de oude politieke partijen en zochten naar nieuwe leiders. Toen Adolf Hitler in 1933 de verkiezingen won erfde hij een zwak land, dat er slecht voorstond.

Vragen en Opdrachten

Het begin van de crisis

01. Wat zijn aandelen?
02. Wanneer kunnen aandelen veel geld waard zijn?
03. Wanneer kunnen aandelen minder waard worden?

Werkloosheid

04. Wat bedachten bedrijven die verlies leden om de problemen op te lossen?
05. Wat was het gevolg van loonsverlaging voor arbeiders?
06. Wat zou een goede manier zijn geweest om uit de crisis te komen:
 - A Uitkeringen van werklozen verlagen
 - B Lonen en uitkeringen verhogen
 - C Niemand meer belasting laten betalen
07. Welke van de maatregelen die bij 6 worden genoemd, denk je, heeft de regering die in de crisisjaren ons land regeerde gekozen?

Nederland

08. Werklozen waren verplicht werk te doen, dat de regering hen had opgedragen. Hoe noem je de projecten om werklozen aan het werk te zetten?
09. Geef een voorbeeld van een project dat voor Nederland belangrijk was.

Hardenberg

10. In Hardenberg is in de crisisjaren het Staatsbos aangelegd.
 - a. Van wie was de grond eerst waar later het bos werd aangelegd?
 - b. Wie heeft opdracht gegeven het Staatsbos aan te leggen?
11. In het Staatsbos ligt de Zwanenvijver.
 - a. Wat is eigenlijk de naam van deze plas?
 - b. Waarom noemen veel mensen die plas Zwanenvijver?
 - c. Waarom werd de plas in de crisisjaren Bloedplas genoemd?

Duitsland

12. Duitsland had in de periode na de Eerste Wereldoorlog geld geleend van de Verenigde Staten. Waar werd dat geld vooral voor gebruikt?
13. De Verenigde Staten wilden dat geld rond 1930 weer snel terug hebben. Waarom hadden ze zo'n haast om dat geld terug te krijgen?
14. Het gevolg van die maatregel was dat er onrust kwam in Duitsland. Leg eens uit wat het terugvragen van het geld en de onrust met elkaar te maken hebben.
15. Noem twee redenen waarom veel Duitsers bij de verkiezingen in 1932 en 1933 op de partij van Adolf Hitler stemden?

bit.ly/dievenwagen

Jongens, kom kijken, de wagen staat voor
De dieven worden weggereden
Dan zie je de jongens, hun handen geboeid
Die heus niet het ergste deden
Vaak is het een jongetje, lang werkeloos
Die het deed omdat hij niets kon verdienen
Vaak zie je de moeders staan aan het station
Die stil in een hoekje staan grienen...

16. De jongens werden opgepakt omdat ze hadden gestolen. Waarom deden die jongens dat, volgens de tekstschrijver?
17. Wat zou jij hebben gedaan als je geen werk, geen geld, geen uitkering, geen rijke familie had?